

**Miejsce
na naklejkę**

dysleksja

MOU-P1 1P-082

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

POZIOM PODSTAWOWY

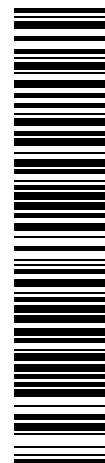
Czas pracy 170 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 17 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Życzymy powodzenia!

**MAJ
ROK 2008**

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **70 punktów**

*Część I – 21 pkt
Część II – 49 pkt*

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Ча́сть I – rozumienie czytanego tekstu

Прочитай уважно уривок статті Богдана Осадчука *Єжи Гедройць і <змінена свідомість>*. Дай відповіді на питання.

1. Из Єжи Гедройцем познайомився п'ятдесят років тому, а конкретніше — у червні 1950 року на Конгресі свободи культури, який проходив у Західному Берліні. Йшов другий рік «холодної війни», епіцентр якої був саме у цьому місті. За рік до цього Сталін змушений був зняти блокаду Берліна, але ця поразка не вплинула на старий флірт між радянською імперією та західними демократіями.[...]
2. Скликаний у Західному Берліні — тодішньому острові незалежної думки у морі сталінської неволі, — Конгрес повинен був стати сигналом до мобілізації американських і європейських інтелектуалів проти загрози нового поневолення духу в ім'я «миру та соціалізму». Європа ще не зовсім відійшла від недавньої епохи фашистського та гітлерівського тоталітаризму. Небезпека повернення до системи неволі, цього разу в комуністичній версії, не була малоімовірною.
3. Організатори цього заходу вирішили залучити також представників інтелектуальних осередків зі Східної Європи, які виникли на Заході. Таким чином на берлінську бруківку ступили двоє прибульців із Парижа: Єжи Гедройць і Юзеф Чапський, демократичні аристократи, які дуже відрізнялися від переважаючої групи учасників із Заходу, колись палких комуністів, таких як Кестлер, Боркенау, Льовенталь. (...)
4. Відтак почалася і моя співпраця з «Культурою». Спочатку несмілива та спорадична, переважно на німецькі теми, під псевдонімом «Берлінець», з часом про українські справи і, нарешті, про польсько-українські взаємини. На першому місці був пошук союзників як серед українців, так і серед інших, переважно німців і швейцарців. Ішлося про українських авторів із середовища молодшої еміграції, про спроби співпраці з представниками еміграції з-за Збруча, так званих «східняків», з Української революційно-демократичної партії під керівництвом Івана Багряного, з якими я мав найближчі стосунки. Цей пошук не дав найкращих наслідків. Мало хто в цих українських колах усвідомлював важливість початку діалогу з поляками. Над ними все ще тяжіла давня радянська пропаганда про антиукраїнську роль «білополяків». (...)
5. Я був зайнятий співробітництвом із німецькомовною американською газетою „Die Neue Zeitung” — тоді найкращою щоденною газетою в Німеччині, — а це, з огляду на мої тодішні труднощі з писанням німецькою і здобуттям матеріалу на східноєвропейські теми, обмежувало можливості займатися ще чимось додатково. Справа ускладнилася зовсім, коли мені 1955 року, після ліквідації Die Neue Zeitung, вдалося залишитися одним із головних співробітників традиційно ліберальної швейцарської газети „Neue Zürcher Zeitung”. Ці зв'язки з німецькою та швейцарською пресою послужили популяризації ідей «Культури» на шпальтах згаданих видань. Для нас це було надзвичайно важливою справою, бо дозволяло виходити за межі емігрантського гетто — українського та польського. (...)
6. Головною справою моєї співпраці з Єжи Гедройцем було прокладання дороги до подолання старих конфліктів і пошук вирішень на майбутнє. Гедройць у цьому контексті був ключовою постаттю, домінуючою. Мав талант та був візіонером. (...) Мав, як ніхто, історичну перспективу, в яку вірив беззастережно. Тільки в такий спосіб народжуються та визрівають великі візії майбутнього. Наші дебати в Мезон-Ляффітт носили характер політичних розмов, а не теоретичних трактатів. Гедройць був візіонером і водночас прагматиком. (...)

7. Інколи я наполегливо просив Єжи, щоб він пояснив, як і чому виник його інтерес до української справи. Переважно він відбувався тим, що говорив, що маємо важливіші справи для обговорення, або відкладав розмову на пізніше. Однак із нотаток, які збереглися, випливають загальні обриси цієї української ідеї Гедройця. Можливо, не повні та не докладні, але головними рисами відповідні правді. Почалося все з відвідин лекцій з історії України Мирона Кордуби. (Гедройць на той час уже закінчив правничі студії). Лекції варшавського українського історика відіграли в політичній і видавничій кар'єрі Гедройця величезну роль. Українська проблема стала для нього центральною на все життя. Це мало потім продовження — заангажування в білоруському напрямку, з огляду на Мінськ, місто, в якому народився, і, зрештою, зрозуміло, з огляду на походження свого роду, — симпатія до Литви (...)
8. Зв'язки Гедройця з українським світом були різноплановими. До тих кіл належали діячі-петлюрівці, але були й діячі та журналісти з Галичини, в першу чергу, варшавський кореспондент ліберально-консервативного видання партії УНДО «Діло» Іван Кедрин-Рудницький (брат посла Сейму, Мілени Рудницької та дядько мого товариша, історика Івана Лисяка-Рудницького). Кедрин був не лише талановитим журналістом, а також членом керівництва партії УНДО, політиком, який любив діяти за кулісами та ініціювати необхідні акції. Був натурою, близькою Гедройцю, і тому, напевно, вони добре розумілися. [...]
9. Воєнні роки знищили все зроблене перед цим. [...] Після війни потрібно було починати все спочатку, на цілині, за цілком інших обставин, без інформації та знання, хто з колишніх однодумців залишився. Війна стерла та знищила старі зв'язки та плани.[...]. Стосувалося це і співпраці з українцями. Не було Бохенських і Прушинських, Дунін-Борковський, який мав приїхати в Мезон-Ляффіт, раптово помер, як і Роджер Рачинський. З українців — Кедрин виїхав у Америку і його поглинуло емігрантське життя. Которович, щоправда, був у Німеччині, але відійшов від польсько-українських справ. Залишився тільки Лободовський. А потім долучився Юліуш Мерошевський, який невдовзі став головним партнером і виразником думки Єжи Гедройця.
10. Ми були відірвані від наших країв, позбавлені можливості звіряти наші погляди з материковими поглядами і настроями, проти нас була спрямована пропаганда.[...]
11. Нашим першим завданням було розпочати діалог, подолати мур ворожості та недовіри, за допомогою публіцистики з'ясувати старі упередження та нові взаємні звинувачення, породжені воєнним конфліктом. «Культура» надовго стала єдиним місцем, де провадилися дебати, які спиралися на засадах взаємної толерантності.[...]
12. Без «Культури» — або без Єжи Гедройця — польсько-українське пограниччя могло б бути сьогодні польсько-українським Косовом взаємних мук. Натомість, після довготривалого періоду конфліктів і воєн, короткого періоду дружби маємо вже багато років систему, яка базується на взаєморозумінні та обопільній потребі співпраці, навіть дружби, яка нагадує своїми контурами реалізацію планів і угод Юзефа Пілсудського з Симоном Петлюрою. Без Єжи Гедройця, його бачення та практичної діяльності ми не мали б цього. Я гордий і щасливий, що у цій справі разом із ним міг брати участь.

ЗАВДАННЯ

Завдання 1 (1 пункт)

На основі цілого тексту поясни підкреслену метафору, присутню у 12 абзаці: *Без «Культури» — або без Єжи Гедройця — польсько-українське пограниччя могло б бути сьогодні польсько-українським Косовом взаємних мук.*

На сторінках паризької „Культури” поляки та українці вирішували застарілі конфлікти та старалися зрозуміти один одного, щоб співпрацювати, а не боротися.

Завдання 2 (1 пункт)

Беручи до уваги 4 абзац поясни суть співпраці Б. Осадчука з паризькою „Культурою”.

Богдан Осадчук публікував статті на німецькі і польсько-українські теми та пошукував союзників серед молоді еміграції .

Завдання 3 (2 пункти)

Вкажи: нищенаведені речення це погляд чи факт ?

Впиши у відповідні місця у таблиці слова: *погляд, факт.*

Із Єжи Гедройцем познайомився п'ятдесят років тому, а конкретніше — у червні 1950 року на Конгресі свободи культури, який проходив у Західному Берліні.	факт
Українська проблема стала для нього центральною на все життя.	погляд
Нашим першим завданням було розпочати діалог, подолати мур ворожості та недовіри, за допомогою публіцистики з'ясувати старі упередження та нові взаємні звинувачення, породжені воєнним конфліктом.	погляд
Справа ускладнилася зовсім, коли мені 1955 року, після ліквідації „Die Neue Zeitung”, вдалося залишитися одним із головних співробітників традиційно ліберальної швейцарської газети „Neue Zurcher Zeitung”.	факт

Завдання 4 (1 пункт)

Поясни вислів: *популяризація ідей „Культури”* (5 абзац).

Пропагування, поширення ідей часопису.

Завдання 5 (1 пункт)

На основі 6 абзацу окресли мету співпраці Б. Осадчука з Єжи Гедройцем.

Метою співпраці було передусім подолання старих конфліктів, аналіз історичних стереотипів, зрозуміння та співпраця поляків та українців.

Завдання 6 (1 пункт)

Чому Є. Гедройць зацікавився українською справою? (7 абзац)

Є. Гедройць зацікавився лекціями історії Мирона Кордуби.

Завдання 7 (2 пункти)

Визнач головну тезу 10 абзацу.

Ізоляція людей, що опинились на еміграції, внаслідок пропаганди комуністичної влади.

Завдання 8 (1 пункт)

У контексті 11 абзацу окресли 2 теми публіцистичних дебат „Культури”.

- 1) пояснення старих конфліктів
- 2) польсько-українська співпраця

Завдання 9 (2 пункти)

Яку роль, на думку автора статті, відіграла „Культура” у формуванні українсько-польських взаємин? (12 абзац)

„Культура” започаткувала діалог та дружбу між поляками та українцями.

Завдання 10 (2 пункти)

На основі цілого тексту окресли ставлення автора статті до Є. Гедройця. Наведи відповідну цитату.

Автор статті високо оцінює діяльність Є. Гедройця та ставиться до нього з великою пошаною.

Я гордий і щасливий, що у цій справі разом із ним міг брати участь.

Завдання 11 (2 пункти)

Із 7 абзацу підбери синоніми до слів:

- головний – центральний
завзято – наполегливо
значення – роль
іноді – інколи

Завдання 12 (1 пункт)

Як кваліфікуємо такі мовні одиниці як: мобілізація, еміграція, популяризація?

Це слова іншомовного походження.

Завдання 13 (2 пункти)

Визнач часову перспективу роздумів Б. Осадчука.

Друга половина XX століття.

Завдання 14 (2 пункти)

Якій темі присвячена прочитана тобою стаття?

В наведеному тексті Богдан Осадчук представляє історію своєї співпраці з Єжи Гедройцем та його паризькою „Культурою”.

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Arkusz zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu związanego z tekstem literackim dołączonym do tematu. Wybierz jeden z tematów i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

Тема 1:

На основі аналізу твору Богдана Ігоря Антонича *Елегія про співучі двері* розглянь поетичну концепцію молодості.

Співучі двері, сивий явір,
старий, мальований поріг.
Так залишилися в уяві
місця дитячих днів моїх,
так доховала пам'ять хлопця
затьмарені вже образи,
такий обмежений став обсяг
тієї пісні, що дрижить,
яка зворушенням хвилює,
та все ж без зайвої сльози
пейзажі споминів малює.
І хочу знову пережити
хлоп'ячі радощі та бурі.
Швидкіш струмує в жилах кров,
і сяють щастям очі хмурі,
в долоні легшає перо.

На кичерах сивасті трави,
черлений камінь у ріці.
Смолиста ніч, і день смуглявий,
немов циганка на лиці.
Розсміяні палкі потоки,
немов коханці до дівчат,
злітають до долин глибоких,
що в сивій мряці тихо сплять,
і куриться із квітів запах,

немов з люльок барвистих дим.
Дрижать ялиці в вітру лапах,
голосять шепотом дрібним,
течуть униз краплини шуму,
немов з гарячих пнів смола.
Сповитий в зелень і задуму,
п'є олень воду з джерела.
Квітчасте сонце спить в криниці
на мохом стеленому дні.
Кущем горючим таємниці
виходить ранком з глибині.
Співає пуша сном кудлатим,
прадавнім шумом загуло.
На схилі гір, неначе лата,
пришите до лісів село.

Корчма, мов куш, що родить зорі,
свічками палиться в ночі.
З горілки б'ють дими прозорі,
скриплять іржавії ключі.
Смичком вогнистим тнуть цигани,
розкотисто співає бас.
Пече музика, й голос тьмяний,
і струн сп'янілих лютий бряз.
Тремтить на флейті пальців десять,
музичне дерево горить.
Із бубна, мов із дзбана, ллється
роздзвонений, гарячий крик.
Палає скрипка, тихне, в'яне,
і серце бубна співом п'яне.
І про опришків в сотий раз
оповідає в пісні бас:
свячені кулі, литий пояс,
таємне зілля, дика борть,
заклята ніч і смерть в напоях,
що їх коханцям варить чорт.
Шалений місяць — мрійний тенор
веде містичну пісню тьми.
Дівчина, наче веретено,
в танку спідницями шумить.

Ще пам'ятаю: на воді
дрижачі іскри ранок сіє.
Ще пам'ятаю: білий дім,
де стіни з дерева та мрії.
Ще пам'ятаю: в сонці міст
рудий хребет ліниво гріє,
неначе велетенський кіт,
що в сні ледачим очі шулить.
І дім і міст, мабуть, стоять,

але для мене вже минули
і тільки спомином горять.
Неситий крук над мостом крякав,
плило рікою сонце в світ.
Туди ходив ловити раки,
коли мені було п'ять літ.
Колола пальчики шипшина,
устами ссав солодку кров.
На зорі задививсь хлопчина,
але своєї не знайшов.

Тут сиве небо й сиві очі
у затурбованих людей.
Сльота дуднить і шиби мочить,
розмови стишені веде.
Під сивим небом розстелилась
земля вівса та ялівцю.
Скорбота мохом оповила
задуману країну цю.
Як символ злиднів виростає
голодне зілля — лобода.
Відвічне небо і безкрає,
відвічна лемківська нужда.
В таємних кручах давня Лада
ворожить хлопцям молодим.
В церквах горить Христовий ладан
і куриться молитви дим.
На небі тільки сині зорі
вислухують благальний спів
людей, що, прості та безкрилі,
цілуючи в німій покорі
брудні обніжки вітарів
устами, чорними від пилу,
що їхні губи припорошить,
моління шлють Христу і Духу,
щоб допоміг здобути гроші
на хліб, на сіль і на сивуху.

Земля не родить, віє вітер,
на полі мох, мов теплий одяг,
а люди, як в усьому світі,
все родяться, терплять, вмирають.
Пожежі й повені проходять,
лишаючи лиш пустирі,
рокочують війни і минають,
змінюються володарі,
літа пливуть, мов гірські води,
і про опришків дощ осінній
вже тільки спомини виводить.
Чимало бур так прогуло.

Лиш ти однакове й незмінне,
далеке лемківське село.

Туди, мов стріли, шлю слова,
туди крилата пісня лине.
З села такого вийшов я,
життя звеличник — верховинець.
З людей, що, щирі та звичайні,
приймали смирно долі пай
і поклонялись неба тайні
під знаком співного серпа.
І, може, був би тут остався,
як інші, покоровся сам
і, до землі німий припавши,
молився радісним вівсам,
та Той, що легкість дав сарні,
а бджолам квіти золоті
і кігті сталені для рися,
слова співучі дав мені
і гострі зуби, щоб в житті
я твердо й просто боронився.

Широкий світ, від серця ширший
і ширший вітер на селі.
Не помістити в цьому вірші
ні зір, ні неба, ні землі.
Шляхи широкі у безкрає,
поїхав хлопцем я у світ.
Насправді стриму час не має,
хоч важко це нам зрозуміть.
Турботи, радощі, омани,
кохання, зрада, ночі тьмяні
і сіроокеє дівча.
Одчаю шал, і пал любовний,
і хмільність щастя, і печаль,
нестямний захват молитовний,
доглибна знеохоти їдь
і ласка творчості найвища —
це все дало мені життя.
Його звеличую тут я
і кличу дням: мене п'яніть,
п'яніть мене! Хай смерті ближче,
хай на минулому іржа,
хай снігова спливе пороша,
думки нестримано дрижать,
а кожна, мов кришталь, ясна.
О, молодосте, ти одна
не заплямована й хороша.

Співуча тінь, крилатий явір
і тесаний, дзвінкий поріг.
Отак змальовує уява
місця хлоп'ячих мрій та втіх.

Тема 2:**Ставлення письменника до дійсності. Проаналізуйте проблему на основі наведеного фрагменту та цілого твору Михайла Коцюбинського *Цвіт яблуні*.**

Я щільно причинив двері од свого кабінету. Я не можу... я рішуче не можу чути того здушеного, з присвистом віддиху, що, здається, сповняв собою весь дім. Там, у жінчиній спальні, вмирає моя дитина. Я ходжу по своєму кабінету, ходжу вже третю безсонну ніч, чуткий, як настроєна арфа, що гучить струнами од кожного руху повітря. [...] А свист не вгаває. Я його чую й крізь зачинені двері. Я не піду до спальні. Чого? Я й так бачу все, бачу свою дівчинку, її голі ручки на рядні; бачу, як ходять під рядном її груди, як вона розтулює спечені губи й ловить повітря. [...] Коли б швидше кінець!.. Я прислухаюсь. Найменший шелест або стук - і моє серце падає і завмирає. Мені здається, що зараз станеться щось незвичайне: проникне крізь вікно якась істота з великими чорними крилами, просунеться по хаті тінь або хтось раптом скрикне - й обірветься життя. Я прислухаюсь. Ні, дім не спить. У ньому живе щось велике, невідоме. Я чую, як вона дихає, зітхає, як неспокійно калатає його серце і б'ється живчик. Я знаю - то тривога. Вона держить у своїх обіймах навіть хатне повітря, й так хочеться вибитись з-під її гніту, вийти з дому і скинути її з себе!..

А я ходжу. Рівним, розміреним кроком, через усю хату, з кутка в куток. [...] Десь далеко стукає калатало нічного сторожа. [...] Воно завжди викликає у мене настрій, почуття зв'язку з далеким минулим, із життям моїх пращурів. [...] Чому б мені не взяти такої ночі до того епізоду розпочатого мною роману, де Христина, покинувши свого чоловіка, опинилась раптом із великого міста у глухому містечку? [...] Я стрепенувсь. Боже. Що зо мною? Чи я забув, що у мене вмирає дитина? [...] І мені так жалко стає себе, я такий скривджений, такий бідний, одинокий, я весь кулюся, лице моє жалібно кривиться, і в очах крутиться гірка сльоза...

[...] Я не маю вже сили слухати його... А тим часом я цілком певний, що я не вийду з сеї хати, бо я не можу не слухати його. Він мене приковує. Поки я чую його, я знаю, що моя дитина ще жива. [...] Вікно сіріє. [...] Я роблюсь занадто чутким, мої очі помічають те, чого раніш не бачили. Я бачу навіть себе, як я ходжу з кутка в куток поміж не потрібними мені й наче не моїми меблями; бачу своє серце, в якому немає найменшого горя. Що ж, смерть - то й смерть, життя - то й життя!..

Двері од кабінету рипнули, і в хату тихо входить лікар. [...] «Нема рятунку?» - «Нема», - кажуть його чесні очі. Він непотрібний і одходить, а на порозі стоїть жінка і повним благанням й надії поглядом проводить його через усю хату, наче він несе з собою життя нашої Оленки.

Потому вона переводить очі на мене. Гарячі й темні од нічних і тривоги, блискучі од сліз і гарні. Її чорне волосся, зав'язане грубим жмутом, таке м'яке і тепле. Все се я бачу. Я все се бачу. Я бачу її миле заплакане обличчя, її голу шию і злегка розхристані груди, звідки йде западне тепло молодого тіла, і в той мент, коли вона лежить у мене на грудях і тихо ридає, я обіймаю її не тільки як друга, а як привабливу жінку, і наче крізь сон тямлю, що в голові моїй лишається невисловлена думка: «Не плач. Не все пропало. Ще у нас будуть...» А, підлість!.. як може родитись така потіха під свист здушеного

смертю горла? Оленка вмирає... Ні, се не може бути... Се дико... се безглуздо... Хто її забирає? Кому потрібне її життя?...[...] А, се безглуздо врешті, кажу я!..

[...] «Сто чортів! Се насильство!»-бунтує моя істота. «Се закон природи»,-говорить щось іззаду виразно, але я не слухаю і бігаю по хаті. [...] Я падаю в крісло, закриваю очі долонею... А-а!

Я сиджу так довго. [...]

Раптом дикий крик, крик матері, викидає мене з крісла. [...]

Я все розумію... Аж ось кінець.

Ну, з т о ю мені вже нічого робити, треба заспокоїти жінку. [...] А я біжу у спальню. Чого? Хіба я знаю? Щось тягне мене. Я стаю на порозі й дивлюся. Я чую, що мої лиця присохли до вилиць, очі сухі і не змигнуть, наче хто вставив їх у рогову оправу. Я бачу все незвичайно виразно, як у гарячці.[...]

Щоб не забути... [...] Цвітуть яблуні. Сонце вже встало і золотить повітря. [...] Я машинально зриваю цвіт яблуні і прикладаю холодну од роси квітку до лица. Рожеві платочки од грубого дотику руки обсипаються і тихо падають додолу. Хіба не так сталося з життям моєї дитини?

А проте природа радіє. [...]Я плачу. [...] Я не можу вернутись до хати і лишаюсь у саду. Ну, що ж - сталося. Факт. Може, їй ліпше тепер. Хіба я знаю?

Факт!.. А як трудно повірити мені сьому фактові, погодитися з ним. Ще недавно, усього шість - ні, п'ять день, як вона бігала тут, у саду, і я чув лопотіння її босих ноженят. [...]Я не забуду щастя дотику до її шовкових кучерів, не забуду її душі, що дивилась крізь сині очі, - моєї душі, тільки далеко кращої, чистішої, невинної.

Яка-то вона тепер, моя маленька донечка? Ні, треба не думати, її нема. Нема. [...] То ти тут лежиш, моя маленька! [...]

Я обкладаю її цвітом яблуні зі всіх боків, засипаючи тими квітками, такими ніжними, такими чистими, як моя дитина.

Потому дивлюся на неї.

Вона лежить, простягнувши голі ручки, витягнена й ненатуральна, як воскова лялька. [...]

Я дивлюсь на се воскове тіло, і дивний настрій обхоплює мене. Я почуваю, що воно мені чуже, що воно не має жодного зв'язку з моїм живим організмом [...] А моя пам'ять, той нерозлучний секретар мій, вже записує і сю безвладність тіла серед цвіту яблуні, і гру світла на посинілих лицах, і мій дивний настрій...

Я знаю, нащо ти записуєш усе те, моя мучителько! Воно здасться тобі... колись... як матеріал...

Моя мила донечко, ти не гніваєшся на мене?

Чернігів, 1902

CZYSTOPIS

Тема 1:

О, молодосте, ти одна

не заплямована й хороша –

пише у своєму творі Богдан Ігор Антонич, один з головних поетів епохи модернізму. Він народився та провів своє дитинство на Лемківщині. У творі *Елегія про співучі двері* поет згадує дитинство та часи молодості.

Молодість – це важливий період у житті людини, від отрочтва до зрілого віку. Період пізнання життя та формування особистості. Він переважно асоціюється з

безтурботністю, відчуттям свободи та схильністю до сильних переживань. У подібний спосіб зображує це поняття Б. І. Антонич.

Мандруючи *пейзажами споминів*, представляє образ часів своєї молодості. Поетика спомину має тут важливе значення. Поет підкреслює, що людська пам'ять буває недосконалою, обмеженою, тому пригадує деякі фрагменти зі своїх молодих літ:

так доховала пам'ять хлопця

затмарені вже образи

У його роздумах перспектива хлопця змінюється перспективою свідомого процесу творіння та свого призначення митця. Поет сягає до споминів, щоб, як зауважує, *знову пережить хлоп'ячі радощі та бурі*, повернути до часів своєї молодості. У вірші присутні три головні тематичні частини, що формують характер поетичної розповіді про наведений період. Це, в основному, відчуття та переживання часу молодості, пов'язані з лемківським селом та довколишньою природою. Модерніст згадує лемківську природу, місця та людей, що формували його спосіб переживання світу. Поет *малює* свої образи за допомогою різних стилістичних засобів.

Ліричне «я» представляє красу гірської природи: трав, потоків, долин. За допомогою метафор, порівнянь та епітетів поет зображує їхні кольори, запахи та звуки. Він захоплений лемківським краєвидом. Бачимо *сивасті трави, ялиці, що голосять шепотом дрібним, розсіяні палкі потоки*. Слід зауважити, що природа персоніфікована, але також ідеалізована. Вона зображена як своєрідний мікрокосмос. Являється як красива та вічна, невичерпна, спокійна. Стає охоронцем правічних істин, мудрості предків:

Сповитий в зелень і задуму,

п'є олень воду з джерела.

Крім особливого краєвиду, поет згадує також лемків. Зображає їх як людей, що бавляться, моляться та тяжко працюють. Оцінює їх як *простих та безкрилих, щирих та звичайних*. Розповідає про їхнє життя з пошаною. Детально представляє образ корчми та її атмосферу – танцю, нічної шаленої забави. Називає інструменти, на яких грали музиканти: флейта, бубен, скрипка. Згадує пісні про опришків. З одного боку, поет творить настрої таємниці, з другого – звертається до традиції своїх предків. Згадуючи часи молодості, малює образ країни зі своєрідною історією та традицією.

Лемківщина для Антонича – свого роду ідеальна країна. Він повертається до неї як доросла людина, письменник. Свої спомини представляє у формі гімну, крилатої пісні про молодість на Лемківщині. Хоча у заголовку виступає слово «елегія», у вірші

знайдемо не тільки настрій журби, смутку та меланхолії. Бо це ще й елегія про *співучі двері*.

Отже, Антонич оспівує тут різні почуття: смуток і радість, фізичну втрату свого лемківського простору та тривалу присутність його міфу у своїй пам'яті:

Лиш ти однакове й незмінне,

Далеке лемківське село –

підкреслює поет.

Молодість – це винятковий час у житті людини. Її концепція у творі *Елегія про співучі двері* представлена у формі спогаду про природу, простір та людей з *хлоп'ячих мрій та втіх*.

Тема 2:

Михайло Коцюбинський - це великий письменник модерніст та гуманіст. Він посідає одне з чільних місць в історії української літератури. Його повісті, оповідання та новели засвідчують про пошуки, якими характеризувався літературний процес на межі XIX-XX ст.

У своїх новелах письменник зосереджується на внутрішніх переживаннях героїв, що визначає основу сюжету творів. Як психолог Коцюбинський веде роздуми про людську та мистецьку роздвоєність, амбівалентність, що відображає його власну письменницьку й людську драму. Як імпресіоніст він намагається у своїх творах відтворити шляхетні, витончені особисті враження та спостереження мінливих миттєвих відчуттів і переживань. У наведеному творі поетика імпресіонізму проявляється у згущенні деталей та малому форматі твору і саме безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань головного героя. У новелі усезнаючий автор зникає, замість нього маємо почуття персонажа, його суб'єктивне бачення себе та навколишнього світу. Коцюбинський змальовує не стільки вчинки, поведінку героя, навколишній світ, скільки його враження про самого себе та цей світ.

У наведеному творі *Цвіт яблуні* письменник представляє образ батька та письменника у момент граничного душевного напруження - вмирає його дитина. Головний герой усвідомлює трагізм свого становища, розуміє, що втрачає свою дочку. Він не в змозі змінити цієї ситуації, не може допомогти дитині. Страждає як батько. Як письменник спостерігає та охоплює свою ситуацію. Образ письменника побудований на точному відображенні відчуття, враження, спостереження його дійсності. Герой веде з собою діалог, з якого дізнаємось про його трагедію та пізнаємо його ставлення по

дійсності. У першій частині етюда видно настроїв великого напруження, чекання та тривоги. Світло й тінь становлять той художній простір, у якому відбувається дія, - це символ боротьби життя й смерті. Роль предметів, звуків у такій імпресіоністичній структурі дуже велика. І все ж тут видно три плани свідомого сприйняття ліричним героєм реальної дійсності: зорові та слухові враження від усього навколишнього - *Найменший шелест або стук - і моє серце падає і завмирає, Її чорне волосся, зав'язане грубим жмутом, таке м'яке і тепле.* Він має свідомість самого себе, своїх рухів, дій, думок, почуттів.

Оповідач зосереджується на ситуації дитини але також спостерігає довколишній світ: меблі, природу за вікном. „Пропускає” його крізь власну психіку, інтуїцію та знання. Відчуває свого роду роздвоєння, конфлікт, але його вразливість письменника, його око митця фіксує ситуацію мов незалежно від нього. Коцюбинський зображує психологію роздвоєння людського «я» та внутрішній конфлікт: *«Сто чортів! Се насильство!» - бунтує моя істота. «Се закон природи», - говорить щось іззаду виразно, але я не слухаю і бігаю по хаті.*

Оповідач переживає втрату Оленки та розглядає закони людської екзистенції. Йому важко погодитися зі смертю дитини та з її стражданням. Він з любов'ю згадує її тепло: *Ще недавно, усього шість - ні, п'ять день, як вона бігала тут, у саду, і я чув лопотіння її босих ноженят.* Але й має свідомість проминання життя. Як письменник герой спостерігає правила життя та смерті. Життя дитини порівнює з тендітним цвітом яблуні. Розуміє людську психіку: *Факт!.. А як трудно повірити мені цьому фактові, погодитися з ним.* Але потім стверджує: *Що ж, смерть - то й смерть, життя - то й життя!...*

Автор презентує тут світ внутрішніх переживань та почуттів головного героя: від відчаю до сприйняття законів природи. Крім того зображує вразливість письменника на довколишній світ. Підкреслює, що це свого роду дар, від якого неможливо відмовитися: *А моя пам'ять, той нерозлучний секретар мій, вже записує і сю безвладність тіла серед цвіту яблуні, і гру світла на посинілих лицях, і мій дивний настрої...*

У новелі *Цвіт яблуні* письменник розглядає проблему відношення мистецтва до дійсності. Усіма компонентами свого твору Коцюбинський стверджує ідею нерозривного зв'язку мистецтва з життям, виявляє матеріалістичне розуміння його природи.